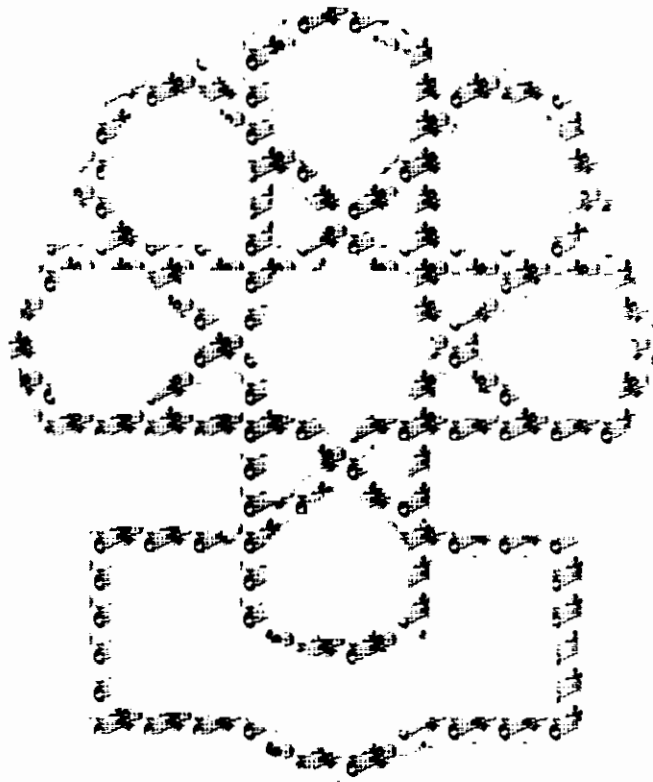

واژه‌نامه اصطلاحات روابط بین‌الملل

معاونت پژوهشی
اردیبهشت ۱۳۷۹

کار: دفتر مطالعات سیاسی و اجتماعی

کد گزارش: ۴۱۰۵۴۸۸

بسمه تعالی

واژه‌نامه اصطلاحات روابط بین‌الملل

کد گزارش: ۴۱۰۵۴۸۸

فهرست مطالب

۲	آژانس بین‌المللی انرژی اتمی
۳	آژانس توسعه بین‌المللی
۳	آژانس یهود
۳	آسه‌ان
۳	اتحادیه اروپا
۴	اتحادیه اروپای غربی (سابق)
۴	اتحادیه پان‌امریکن
۴	استارت ۱
۴	استارت ۲
۵	استراتژی
۵	استرداد
۵	استعمارزدایی
۵	اسکاپ (کمیسیون اقتصادی و اجتماعی آسیا و قیانوسیه)
۵	اگو
۶	امنیت بین‌المللی
۶	انترناسیونالیسم (جهان‌وطنی)
۶	امنیت دسته‌جمعی
۷	او ایک (سازمان کشورهای عرب صادرکننده نفت)
۷	اوپیک (سازمان کشورهای صادرکننده نفت)
۷	بالکانیزه شدن
۷	بانک جهانی (بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه)
۷	بحران
۸	برخورد تمدن‌ها
۸	پارلمان اروپایی
۸	پیمان ۶+۲
۸	پیمان ماستریخت
۹	پیمان منع گسترش سلاح هسته‌ای
۹	تابعیت مضاعف
۹	تالوگ
۹	تبعه (شهروند)
۹	تجزیه‌طلبی
۹	تروریسم
۱۰	تکنوکراسی (فن‌سالاری)
۱۰	جامعه عرب (اتحادیه عرب)
۱۰	جانشینی دولت‌ها
۱۰	جنبش حزب سبز
۱۱	جنگ دوم خلیج فارس سال‌های
۱۱	جنگ سرد سال‌های
۱۱	حاکمیت قانون
۱۱	حق دفاع مشروع
۱۱	حقوق کنسولی
۱۲	حکمیت
۱۲	حکومت جهانی
۱۲	خاورمیانه
۱۲	خودگردانی
۱۲	خودمختاری
۱۲	دتانت (تنش زدایی)

۱۳	دولت بی طرف
۱۳	دیپلماسی
۱۳	دیوان بین‌المللی دادگستری
۱۳	رئیس‌جمهور
۱۳	رژیم نازیسم
۱۳	رهبران دوه‌همه‌جسی
۱۴	رفورم (اصلاحات)
۱۴	زئوپولیتیک
۱۴	سازک
۱۴	ساف (سازمان آردیخس فلسطین)
۱۴	سازمان بین‌المللی آوارگان
۱۴	سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری (ایکائو)
۱۵	سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناٹو)
۱۵	سازمان تجارت جهانی
۱۵	سازمان خوارزم و کشاورزی (فاو)
۱۵	سازمان کشورهای آمریکایی
۱۵	سازمان کنفرانس اسلامی
۱۵	سازمان وحدت شرقی
۱۶	سانت
۱۶	سیاست حفظ وضع موجود
۱۶	شناسایی دوزوره
۱۶	شناسایی دوفاکتور
۱۶	شورای امنیت ملل متحد
۱۶	شورای همکاری خلیج فارس
۱۷	صندوق بین‌المللی پول
۱۷	صهیونیسم
۱۷	فدرالیسم
۱۷	فلات قاره
۱۷	قانون پرچم
۱۷	قطعه‌نامه ۲۴۲ شورای امنیت ملل متحد (۱۹۶۷)
۱۸	قطعه‌نامه ۵۹۸ شورای امنیت ملل متحد
۱۸	کشور حایل
۱۸	کمیسیون حقوق بشر
۱۸	کمیسیون حقوق بین‌المللی
۱۸	کنترل تبلیغات
۱۹	کنسول
۱۹	کنفرانس امنیت و همکاری (سازمان امنیت و همکاری در اروپا)
۱۹	کنفرانس شمال - جنوب
۱۹	کنفرانس صلح خاورمیانه
۲۰	کنوانسیون
۲۰	کنوانسیون اروپایی حقوق بشر
۲۰	گات (موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت)
۲۰	گروه ۷
۲۰	گروه ۱۵
۲۰	گروه ۷۷
۲۱	گلاسوست
۲۱	مسئولیت بین‌المللی
۲۱	مصونیت سیاسی
۲۱	منطقه آزاد تجاری ماوراء آتلانتیک (نافتا)
۲۱	موازنه وحشت
۲۱	موافقت‌نامه تجارت آزاد امریکای شمالی (نفتا)
۲۲	موافقت‌نامه صلح یوسنی
۲۲	نظم نوین جهانی
۲۲	بیروهای حافظه صلح ملل متحد
۲۲	وتو
۲۲	هژمونی
۲۲	همزیستی مسالمت‌آمیز
۲۳	یوزرو
۲۳	یونسکو
۲۳	فهرست منابع و مأخذ

آژانس بین المللی انرژی اتمی^۱

تشکیلاتی است که در سال ۱۹۵۷ تحت سرپرستی سازمان ملل متحد برای ترویج و استفاده صلح آمیز از انرژی اتمی (مانند استفاده از انرژی اتمی در تکمیل نیروی برق جهان و استفاده از رادیو ایزوتوپ‌ها) و در صورت لزوم برای انجام اقدامات تضمینی در مقابل انحراف در استفاده از مواد هسته‌ای تهیه شده برای مقاصد صلح آمیز، در راه اهداف نظامی به وجود آمد.

آژانس توسعه بین المللی^۲

در سال ۱۹۶۱ تأسیس شد و مسئول برنامه ریزی کمک‌های اقتصادی ایالات متحده است این آژانس در تنظیم برنامه‌های کمک‌های اقتصادی و حتی خود همواره سیاست امپریالیستی حکومت امریکا را در زمینه‌های مختلف سیاسی، نظامی و اقتصادی مدنظر قرار داده است.

آژانس یهود^۳

به یک سازمان صهیونیستی اطلاق می‌شود که تشکیلات موجود صهیونیستی در فلسطین را با یهودیان سراسر جهان مرتبط می‌سازد. تأسیس این سازمان از جمله شرایط تحت حمایتی فلسطین بود که توسط جامعه ملل به بریتانیا داده شد. آژانس مذکور تاکنون صدها هزار یهودی را از نقاط مختلف جهان به سرزمین فلسطین کوچانده است.

آ.سه. آن^۴

اتحادیه ملل حزب شرق آسیا که به اختصار آ.سه. آن گفته می‌شود، در سال ۱۹۶۷ با هدف ارتقای همکاری سیاسی و اقتصادی میان کشورهای غیر کمونیست به وجود آمد. این اتحادیه دارای یک دبیرخانه دائمی است که در جاکارتا پایتخت اندونزی قرار دارد. آ.سه. آن همچنین دارای ۱۱ کمیته است که در زمینه‌های تجاری، حمل و نقل، ارتباطات، کشاورزی، علوم، مالی و فرهنگ فعالیت می‌کنند. اعضای این اتحادیه عبارتند از: اندونزی، برونئی، تایلند، سنگاپور، فیلیپین و مالزی.

اتحادیه اروپا^۵

تشکیلاتی است مرکب از جامعه اقتصادی اروپا (بازار مشترک)، جامعه زغال و فولاد اروپا، کمیسیون انرژی اتمی اروپا یا ساختار دائمی اتحادیه اروپا مشتمل بر شورای وزیران، یک کمیسیون، پارلمان اروپایی و دیوان دادگستری. هدف از ایجاد اتحادیه اروپا به وجود آوردن وحدت اقتصادی، توسعه اجتماعی و در نهایت وحدت سیاسی میان کشورهای دموکراتیک اروپا است.

قوانین و مقررات مربوطه از ۳۱ دسامبر ۱۹۹۲ به اجرا درآمد. هیچ محدودیتی برای تبادل کالا، خدمات، سرمایه، کارگر و جهانگرد در داخل اتحادیه وجود ندارد.

1. Internacional Atomic Energy Agency.
2. Agency For International Development (AID)
3. Jewish Agency.
4. Association of South East Asian Nations (ASEAN).
5. European Union(Eu).

سران کشورهای عضو از ۹ تا ۱۱ دسامبر ۱۹۹۱ در ماستریخت (هلند) با یکدیگر ملاقات کردند. پیمان‌های ذیل بر سر وحدت پولی و وحدت سیاسی میان آنها بسته شد و بر سر پروتکل‌های مربوطه ذیل به توافق رسیدند:

۱-۵- ایجاد پول واحد (قرنر بود تا سال ۱۹۹۹ پولی به نام «یورو» به گردش درآید؛

۲-۵- ایجاد سیاست خارجی واحد برای اعضا؛

۳-۵- ایجاد یک خط مشی دفاعی مشترک تحت امر اتحادیه اروپا؛

۴-۵- اتحادیه مزبور پیشتاز خط مشی اجتماعی واحدی خواهد بود؛

۵-۵- افزایش کمک به فقیرترین اعضای اتحادیه؛

۶-۵- افزایش قدرت پارلمانی اروپایی.

این اتحادیه تا اول ژانویه ۱۹۹۵ دارای ۱۵ عضو به شرح ذیل بوده است:

آلمان، اتریش، ایتالیا، اسپانیا، بریتانیا، بلژیک، پرتغال، دانمارک، سوئد، فنلاند، فرانسه، لوکزامبورگ، هلند و یونان کشورهای اتریش، سوئد و فنلاند نیز از تاریخ اول ژانویه ۱۹۹۵ به این اتحادیه پیوستند.

اتحادیه اروپای غربی (سابق)^۱

اتحادیه‌ای است با عضویت بلژیک، بریتانیا، فرانسه، آلمان، یونان، ایتالیا، لوکزامبورگ، هلند، پرتغال و اسپانیا.

اتحادیه پان امریکن^۲

هدف این اتحادیه فراهم آوردن امکانات همکاری سیاسی و اقتصادی بین کشورهای آمریکایی و ایجاد حسن اتحاد بین امریکای شمالی و جنوبی است. اتحادیه مذکور طی اولین کنفرانس بین المللی کشورهای آمریکایی در ۱۴ آوریل ۱۸۹۰ در واشنگتن تأسیس شد.

استارت^۳

این معاهده در ژوئیه ۱۹۹۱ بین بوش رئیس جمهوری امریکا (۱۹۹۳-۱۹۸۹) و گورباچف رئیس جمهوری شوروی (سابق) (۱۹۸۵-۱۹۹۲) در مسکو به امضا رسید.

براساس این معاهده، شوروی (سابق) متعهد شد تا تعداد کلاهک‌های موشک‌های برد بلند خود را از ۱۱/۰۱۲ فروند به ۶/۱۶۳ فروند و امریکا نیز تعداد آنها را از ۱۲/۶۴۶ به ۸/۵۵۶ فروند کاهش دهد.

استارت^۴

این معاهده در تاریخ سوم ژانویه ۱۹۹۳ بین بوش و یلتسین رؤسای جمهوری امریکا و فدراتیو روسیه در مسکو به امضا رسید. به موجب این معاهده سقف جنگ افزارهای استراتژیک دو کشور تا سال ۲۰۰۳ به $\frac{1}{3}$

1. Western European Union (WEU).

2. Pan- American Union.

3. START- 1.

4. START- 2.

موجودی آن در زمان امضای قرار داد کاهش خواهد یافت. بدین ترتیب تعداد کلاهک‌های جنگی و بمب‌های اتمی امریکا به ۳۵۰۰ و روسیه به ۳۰۰۰ فروند خواهد رسید و مازاد آنها برابر ترتیبات لازم تا سال ۲۰۰۳ منهدم خواهد شد. این معاهده در ۲۷ ژانویه ۱۹۹۶ در سنای امریکا به تصویب رسید.

استراتژی^۱

علم ایجاد هماهنگی و همکاری بین طرح‌های سیاسی، اقتصادی و نظامی است که در سطح دولت یا بین چند دولت با بکارگرفتن کلیه امکانات جهت دستیابی به اهداف نظامی انجام می‌شود. استراتژی در طول یک مرحله معین تغییر نمی‌یابد و تنها با انتقال از یک مرحله به مرحله دیگر عوض می‌شود و جای خود را به یک استراتژی منطبق با مرحله جدید می‌دهد.

استرداد^۲

عبارت است از تسلیم رسمی یک شخص فراری از عدالت، بدون توجه به رضایت وی به منظور تعقیب جزایی یا اجرای حکم به وسیله مقامات محل اقامت به مقامات دولت متقاضی به عمل می‌آید.

استعمارزدایی^۳

پروسه‌ای است که بر پایه آن، ملت‌های مستعمره به استقلال می‌رسند. این پروسه از سال ۱۹۴۵ ظاهر شد و علل آن تا حدودی به آثار پس از جنگ دوم جهانی باز می‌گردد. این پروسه در دهه‌های ۵۰ و ۶۰ در آفریقا و آسیا باعث استقلال کشورهای تحت استعمار شد.

اسکاپ (کمیسیون اقتصادی و اجتماعی آسیا و اقیانوسیه)^۴

این کمیسیون که قبل از سال ۱۹۷۴، کمیسیون اقتصادی برای آسیا و خاور دور (اکافه) نامیده می‌شد، باهدف تجدیدنمای اقتصادی آسیا، خاور دور و تشویق فعالیت‌های اقتصادی در این ناحیه و توسعه روابط اقتصادی بین کشورهای منطقه و سایر کشورهای جهان به وجود آمد. در سال ۱۹۷۴ اهداف اجتماعی نیز به اهداف مذکور اضافه شد و نام آن نیز به «اسکاپ» تغییر یافت. اعضای اصلی و مؤسس آن نیز عبارتند از:

الف - ۴ کشور آسیایی هند، چین، فیلیپین و تایلند؛
ب - ۶ کشور غیر آسیایی که هر یک منافع اساسی در این منطقه در زیر شامل فرانسه، بریتانیا، امریکا، شوروی سابق، هند و استرالیا.
بعدها کشورهای دیگری چون ایران نیز به این کمیسیون ملحق شدند.

اكو^۵

اكو با سازمان همکاری اقتصادی، تشکیلاتی است که از ماه ژانویه ۱۹۸۵ جانشین سازمان همکاری عمران

1. Strategy.
2. Extradition.
3. Decolonization.
4. Economic and Social Commission for Asian Pacific (ESCAP).
5. Economic Cooperation Organization (ECO).

مفکته‌ای یا آرسی. دی شد. این سازمان در پی اجلاس سران کشورهای ایران، پاکستان و ترکیه در تیرماه ۱۳۴۳ در ستائول تأسیس شد.

پس از فروپاشی دولت دست نشانده در ایران (فوریه ۱۹۷۹) فعالیت‌های آرسی. دی نیز کاملاً متوقف شد. نظر به لزوم ادامه همکاری‌های اقتصادی میان سه کشور مذکور، تشکیلات آرسی. دی با نام اکو از ژانویه ۱۹۸۵ مجدداً احیا شد.

پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی (ژانویه ۱۹۹۲) تعدادی از کشورهای مسلمان‌نشین آسیای مرکزی تمهید خود را مبنی بر پیوستن به این سازمان اعلام کردند و بدین ترتیب نخستین اجلاس اکو در بهمن ماه ۱۳۷۰ در تهران تشکیل و با عضویت آذربایجان، ازبکستان، تاجیکستان، ترکمنستان و قرقیزستان در آن موافقت شد. در اجلاس تهران همچنین رهبران از توجه شورای قائم مقامات مبنی بر مشارکت جامعه مسلمان ترک در قبرس در فعالیت‌های اقتصادی، فنی و فرهنگی در اکو بدون ایراد خدشه به موضع هر یک از دول عضو و تلاش‌های جاری برای حل و فصل نهایی مسئله قبرس طبق قطعنامه‌های مربوطه شورای امنیت ملل متحد، استقبال شد.

در اجلاس وزرای خارجه اکو که در ۲۸ نوامبر ۱۹۹۲ در اسلام آباد برگزار شد، کشورهای قرقیزستان و افغانستان نیز به عنوان نهمین و دهمین عضو اکو پذیرفته شدند.

همچنین در اجلاس وزرای خارجه اکو در ۷ فوریه ۱۹۹۳ در کوئته پاکستان برگزار شد، اعضا اکو موافقت کردند که «بانک توسعه و تجارت اکو» را با سرمایه‌ای بالغ بر ۴۰۰ میلیون دلار تأسیس کند.

امنیت بین‌المللی^۱

حالتی است که در آن قدرت‌ها در حالت تعادل و بدون دستیازی به قلمرو یکدیگر به سر برند و وضع موجود در خطر نیفتد. هرگاه یکی از قدرت‌ها از محدوده خود پافراتر نهد، از لحاظ قدرت (یا قدرت‌های) مخالف، امنیت بین‌المللی به خطر می‌افتد.

امنیت دسته‌جمعی^۲

به پیمانی گفته می‌شود که اکثریت قابل اتفاق دول جهان برای جلوگیری از نقض صلح در برابر تجاوز احتمالی بر سر آن توافق دارند. فصل ۷ منشور ملل متحد اشعار می‌دارد که سازمان ملل متحد می‌تواند برای حفظ صلح جهانی حتی به اقدام نظامی نیز متوسل شود. ۵ قدرت هسته‌ای عضو شورای امنیت ملل متحد دارنده حق و تو مسئول اجرای مفاد فصل ۷ منشور هستند.

انترناسیونالیسم (جهان‌وطنی)^۳

به معنای عقاید و سیاست‌هایی است که بر منافع مشترک اقدام و ملت‌ها تکیه می‌کنند و با ناسیونالیسم افراطی مخالفند. انترناسیونالیست‌ها بر آنند تا همکاری مسالمت‌آمیز اگر میان ملت‌ها ممکن نباشد، میان ملت‌ها ممکن است.

1. International Security.

2. Collective Security.

3. Internationalism.

او آپک (سازمان کشورهای عرب صادرکننده نفت)^۱

این سازمان در سال ۱۹۶۱ و عضویت سه کشور عربستان سعودی، کویت و لیبی به وجود آمد و اساسنامه آن در همان سال در بیروت به امضای دولت عضو رسید. کشورهای الجزایر، بحرین، قطر، امارات (ابوظبی و دوبی) در سال ۱۹۷۰ و مصر و سوریه در سال ۱۹۷۱ به او آپک پیوستند. از اقدامات مهم او آپک افزایش قیمت نفت بود که به شوک نفتی منجر شد که سازمان او آپک نیز بعداً این رویداد را دنبال کرد. سازمان او آپک یک سازمان مقدماتی برای هماهنگی منافع عرب در معاملات نفتی است.

اوپک (سازمان کشورهای صادرکننده نفت)^۲

این سازمان به دنبال تلاش‌های ضوابطی کشورهای صادرکننده نفت در سال ۱۹۶۰ به وجود آمد. علل تشکیل اوپک عبارتند از:

- ۱- ایجاد سیاست قیمت‌گذاری مشترک؛
- ۲- حفظ ذخایر نفت؛
- ۳- حفظ امنیت نفت حمل و نقل شده.

اعضای اولیه اوپک کشورهای عراق، عربستان سعودی، ونزوئلا، ایران و کویت بودند و اعضای دیگر یعنی قطر، لیبی، اندونزی، ابوظبی، الجزایر، اکوادور، گابن و نیجریه هستند. اکوادور در اوایل دهه ۱۹۹۰ میلادی از این سازمان خارج شد.

بالکانیزه شدن^۳

این عبارت پس از اضمحلال و تجزیه امپراتوری اتریش - مجارستان و سپس امپراتوری عثمانی به کشورهای کوچک و فاقد ثبات سیاسی اطلاق گردید و به طور کلی به تجزیه و تقسیم یک منطقه به کشورهای کوچک‌تر اشاره دارد. هدف از بالکانیزه کردن جلوگیری از ایجاد یک کشور باثبات و کاستن از خطر تهدید آن علیه کشوری است که این سیاست را اعمال می‌کند.

بانک جهانی (بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه)^۴

اساسنامه این بانک در سال ۱۹۴۴ در کنفرانس برتون و وودز تنظیم گردید. منظور از تأسیس این بانک کمک به بازسازی کشورهای بود که در اثر جنگ بین‌الملل دوم ویران و دچار مشکلات مالی شده بودند.

بحران^۵

وضعیتی است که نظم سیستم بین‌المللی را مختل و تعاون آن را برهم می‌زند. بحران را می‌توان در تمام شبکه‌ها مطالعه کرد و در روابط بین‌الملل رهیافت «مدیریت بحران» به آن می‌پردازد.

1. OAPEC (Organization of Arab Petroleum Exporting Countries).
2. OPEC(Organization of Petroleum Exporting Countries).
3. Balkanization.
4. International Bank for Reconstruction and Development (World Bank).
5. Crisis.

برخورد تمدن‌ها^۱

این نظریه متعلق به پروفیسور ساموئل هانتینگتون است. وی پایان جنگ سرد را سرآغاز دوران جدید یعنی برخورد تمدن‌ها می‌نگارد و براساس آن بسیاری از رخداد‌های جاری جهان را به گونه‌ای تعبیر و تحلیل می‌کند که در جهت تحکیم انگاره‌ها و فرضیات نظریه جدیدش باشد. هانتینگتون تمدن‌های زنده جهان را به ۸ تمدن بزرگ به شرح ذیل تقسیم می‌کند:

- ۱- تمدن غرب
- ۲- تمدن کنفرانسیونی
- ۳- تمدن ژاپنی
- ۴- تمدن هندو
- ۵- تمدن ارتدوکس
- ۶- تمدن امریکای لاتین
- ۷- تمدن آفریقایی
- ۸- تمدن اسلامی.

پارلمان اروپایی^۲

نام جدید «مجمع پارلمان اروپا» است که از سال ۱۹۶۲ به این نام خوانده می‌شود. نمایندگان ۱۲ کشور اروپا چون آلمان، اسپانیا، ایتالیا، ایرلند، بریتانیا، بلژیک، پرتغال، دانمارک، فرانسه، لوکزامبورگ، هلند و یونان در آن عضویت دارند.

نمایندگان مزبور از میان اعضای مجالس ملی کشورهای عضو انتخاب می‌شوند. دفتر پارلمان اروپا در لوکزامبورگ است و برخی جلسات آن در استراسبورگ برگزار می‌شود این پارلمان دارای وظایف مشورتی است و قدرت قانون‌گذاری ندارد.

پیمان ۲+۶^۳

این پیمان در سال ۱۹۹۲ پس از آزادی کویت از چنگال عراق با شرکت ۶ کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس و دو کشور مصر و سوریه مطرح شد. هدف این پیمان برقراری توازن قدرت در منطقه خلیج فارس بود ولی بروز اختلاف نظرانی درباره آینده نقش آفرینی قاهره و دمشق در تدوین و توسعه فرمول امنیتی منطقه، این پیمان ناکام ماند.

پیمان ماستریخت

این پیمان در سال ۱۹۹۱ توسط ۱۲ کشور عضو اتحادیه اروپا در شهر ماستریخت هلند به امضا رسید. اهداف این پیمان شامل وحدت سیاسی، اتحادیه مستحکم‌تر اقتصادی، تأسیس پول واحد اروپایی، به رسمیت شناختن شهروند اروپایی، همکاری‌های منسجم در سیاست خارجی و امنیت ملی بوده است. این پیمان از

1. The Clash of Civilization.
2. European Parliament.
3. Pact of G+2.

طریق مجالس قانون گذاری و بعد با همه بررسی در کشورهای مذکور به تصویب رسیده است.

پیمان منع گسترش سلاح هسته‌ای^۱

این پیمان در اول ژوئیه ۱۹۶۸ برای جلوگیری از گسترش سلاح‌های هسته‌ای توسط بریتانیا، امریکا و شوروی منطبقه گردید و از سال ۱۹۷۰ نیز لازم الاجرا شد. طرفین این پیمان به دو گروه تقسیم می‌شوند: الف- کشورهای دارنده جنگ افزارهای هسته‌ای که متعهد می‌شوند تا از گسترش آن به سایر کشورها ممانعت به عمل آورند؛ ب- کشورهای غیر اتمی که متعهد شده‌اند تا از دستیابی به این گونه تسلیحات خودداری کنند.

تابعیت مضاعف^۲

به این مفهوم است که شخصی در آن واحد دارای دو تابعیت جداگانه باشد. تابعیت مذکور می‌تواند از طریق سیستم خون (واندین) و سیستم خاک (سرزمین محل تولد) به شخص تحمیل شود.

تالوگ^۳

خط فرضی است که از عمیق‌ترین قسمت قابل کشتیرانی بستر رودخانه عبور می‌کند. چنین خطی برای تعیین مرز در رودخانه‌های مرزی بین کشورها بسیار مناسب است.

تبعه (شهروند)^۴

تبعه فردی است در رابطه با یک دولت که از سویی برخوردار از حقوق سیاسی و مدنی است و از سوی دیگر در برابر دولت تکلیف‌هایی به عهده دارد. این رابطه را شهروندی گویند. چگونگی این رابطه را قوانین اساسی و مدنی هر کشور تعیین می‌کند.

تجزیه طلبی^۵

درخواست گروه ملی ساکن سرزمین معینی که برای جدایی از قلمرو و حوزه مالکیت سیاسی دولتی که آن قوم و سرزمین جزئی از این به شمار می‌رود. تلاش می‌کند. هدف تجزیه طلبان اغلب تشکیل دولتی تازه در سرزمین چین برای اقوام خاص است.

تروریسم^۶

به مفهوم آدم کشی و تهدید و ایجاد رعب و وحشت در میان مردم برای نیل به اهداف سیاسی و به ویژه براندازی حکومت و در دست گرفتن زمام امور کشور یا تفویض آن به گروه دیگری است که مورد نظر باشد.

1. Non- Proliferation Treaty (NPT).
2. Dual Nationality.
3. Thalweg.
4. Citizen.
5. Separatism.
6. Terrorism.

تکنوکراسی (فن سالاری)^۱

به حکومت اهل فن گفته می‌شود که ناشی از پیشرفت سریع علم و تکنیک در جهان است. این گونه پیشرفت‌ها بر عقاید سیاسی حاکم نیز تأثیر می‌گذارند.

جامعه عرب (اتحادیه عرب)^۲

جامعه عرب در پی تلاش‌های مستمر کشورهای عربی برای ایجاد اتحادیه‌ای به وجود آمد. در اجرای این کار یک پروتکل به وسیله مصر، عراق، سوریه، اردن و لبنان تهیه و امضا شد. بعدها کشورهای عربی چون عربستان سعودی، نماینده رسمی فلسطین، یمن، نیبی، سودان و الجزایر به آن پیوستند. جامعه عرب بعدها اتحادیه اروپا نام گرفت و دارای ۹ کمیته شامل کمیته سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، نظامی و صنعتی و... می‌باشد.

جانشینی دولت‌ها^۳

به مفهوم این است که دولتی حاکمیت بر کشوری را از دست می‌دهد و دولتی دیگر جای آن را می‌گیرد.

موارد جانشینی در عمل:

- ۱- واگذاری سرزمینی به دولت دیگر؛
- ۲- ضمیمه کردن سرزمینی توسط دولتی دیگر؛
- ۳- وحدت با دولت دیگر؛
- ۴- تشکیل فدراسیون؛
- ۵- تجزیه و تقسیم کشور؛
- ۶- انفصال سرزمین.

جانشینی دو نوع دارد:

- ۱- جانشینی تام که به موجب آن، دولتی شخصیت بین‌المللی دولت دیگر را کاملاً در داخل شخصیت خود مستهلک کند و بدین وسیله نماینده حقوقی تعهدات دولت قبلی شود.
- ۲- جانشینی ناقص که به موجب آن دولتی حاکمیت قسمت‌هایی از سرزمین را که قبلاً متعلق به دولت دیگری بوده است خواه از طریق اعمال زور و خواه به طور اختیاری به دست آورد.

جنبش حزب سبز^۴

یک گروه متشکل از احزاب سیاسی اروپای غربی طرفدار محیط زیست است که در انگاره ضد هسته‌ای سهم هستند. سبزها از انبوهی از جنبش‌های محیط زیستی در آلمان نشأت گرفته‌اند.

1. Technocracy.
2. Arab League.
3. State Succession.
4. Green Party Movement.

جنگ دوم خلیج فارس سال‌های^۱

این جنگ (بین سال‌های ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۲) با آغاز هجوم عراق به کویت و تشکیل ائتلاف بین‌المللی به رهبری آمریکا، منجر به خروج تحمینی رژیم عراق از کویت شد. در این جنگ عراق مورد تحریم‌های سیاسی و اقتصادی قرار گرفته است و فرمول نفت برای غذا در پی جنگ دوم خلیج فارس از سوی شورای امنیت سازمان ملل متحد علیه رژیم عراق وضع شده است.

جنگ سرد سال‌های^۲

این دوران (سال‌های ۱۹۴۵ تا ۱۹۹۲) که پس از پایان جنگ جهانی دوم بین دو ابرقدرت شرق و غرب آغاز شد، حدود ۴۵ سال طول کشید و سرانجام با فروپاشی بلوک شرق و محور اتحاد جماهیر شوروی خاتمه یافت. در طی این دوران دو ابرقدرت در ابعاد سیاسی، نظامی، امنیتی، استراتژیک، اقتصادی، اجتماعی و ایدئولوژیکی به تعارض با یکدیگر می‌پرداختند و متعاقباً نظام بین‌المللی نیز دوقطبی متعارض ایدئولوژیکی و ژئوپولیتیک شد. البته دوران جنگ سرد به‌طور مداوم نبود بلکه از اوایل دهه ۶۰ عصر تنش‌زدایی مطرح شد و بی‌احتمنه اتحاد شوروی به افغانستان در اواخر دهه ۷۰ دوره دوم جنگ سرد بین دو اردوگاه شرق و غرب آغاز شد. تمام مناطق حساس و استراتژیک جهانی نیز در نتیجه این تعارض به عرضه رقابت‌های ایدئولوژیکی و ژئوپولیتیک درآمد.

حاکمیت قانون^۳

یکی از اصول مهم در قانون اساسی و اداری کشورها اصل حاکمیت قانون است که بر طبق آن امور عمومی و صدور اوامر از سوی مقامات اداری و اجرایی هر عمل از ناحیه مأموران دولتی باید بر طبق قانون یعنی قاعده کلی و عام باشد که قبلاً از طرف مقام صلاحیت دار وضع و اعلام شده است.

حق دفاع مشروع^۴

در حقوق بین‌الملل «دفاع مشروع» حقی است که کشورها بر اساس آن می‌توانند از خود و نیز از کشورهای دیگر که با آنها همبستگی سیاسی و امنیتی دارند در مقابل حمله مسلحانه یا عکس‌العمل نظامی فوری، به‌طور انفرادی یا جمعی دفاع کنند.

حقوق کنسولی^۵

قواعدی است که ناظر بر قسمتی از روابط دیپلماتیک خارجی دولت است. اما از حیث طبیعت با حقوق دیپلماتیک فرق دارد. حقوق دیپلماتیک جنبه سیاسی دارد و حقوق کنسولی جنبه اداری دارد و موضوع آن نیز بر حفظ اتباع دولت در خارج از کشور است.

1. The Second Persian Gulf War.
2. The Cold War.
3. The Rule of Law.
4. The Right of Self-Defence.
5. Consular Law.

حکمت^۱

یکی از طرق حل و فصل مسألت‌آمیز اختلافات بین المللی، حکمت است. در حکمت اراده آزاد کشورهای ذینفع مطرح بوده و قضات رانیز خود انتخاب می‌کنند. قبول کشورها در امور حکمت به ۳ شکل است:

الف - قرار رجوع به حکمت:

ب - قید رجوع به حکمت:

ج - معاهده حکمت دائمی.

حکومت جهانی^۲

به مفهوم حکومت واحد است که ضامن صلح و آرامش جهان می‌باشد. در این حکومت ایده آل تشکیل یک فدراسیون و یک قانون واحد پیش‌بینی شده و اتحادیه جهانی فدرالیست‌ها از طرفداران پروپاقرص این عقیده هستند.

خاورمیانه^۳

در خصوص تعریف و قلمرو جغرافیایی خاورمیانه اختلافات نظرات زیادی به چشم می‌خورد ولی منطقی است که این قلمرو را از افغانستان، آسیای مرکزی، خلیج فارس تا شمال آفریقا امتداد دهیم. ولی عده‌ای دیگر افغانستان و آسیای مرکزی را جزء آسیای میانه و ماورای قفقاز دانسته و خاورمیانه را از ایران، پاکستان، خلیج فارس، خاور میانه غربی، ترکیه تا شمال آفریقا امتداد می‌دهند.

خودگردانی^۴

حق تصمیم‌گیری برای اداره امور داخلی سیاسی، اقتصادی و فرهنگی یک منطقه، سرزمین یا گروه قومی در درون یک کشور است و در نهایت به خودمختاری کامل می‌رسد.

خودمختاری^۵

حق شهروندان یک کشور برای انتخاب حکومت یا شکل حکومت خود. به عبارت دیگر خودمختاری حق تشکیل دولت ملی برای گروه‌های قومی و ملی است که از دولت‌های چند ملیتی و از امپراتوری‌ها جدا می‌شوند.

دتانت (تنش زدایی)^۶

اصطلاحی است برای اشاره به وضعیت کاهش فشار یا تنش در روابط بین دو یا چند کشور.

1. Arbitration.
2. World Government.
3. Middle East.
4. Autonomy.
5. Self- Determination.
6. Detente.

دوره دتانت امکان دارد که در اثر انعقد یک پیمان رسمی یا در اثر تحولات استراتژی می در عرض چند سال به وجود می آید.

دولت بی طرف^۱

دولتی است که استقلال سیاسی و تمامیت رضی آن براساس یک توافق دسته جمعی توسط قدرت‌های بزرگ تضمین شده باشد. مشروط بر این که دولت مزبور از نیروی نظامی خود مگر در حالتی که جنبه تدافعی داشته باشد علیه دیگران استفاده نکند. دولت بی طرف نباید به اتحادیه‌های نظامی بپیوندد و نیز نباید پایگاه‌های نظامی در اختیار دیگران قرار دهد.

دیپلماسی^۲

عبارت است از:

- ۱- اداره امور بین‌المللی به وسیله سفیر و دیگر مأموران دیپلماتیک؛
- ۲- اداره امور بین‌دولت‌ها به وسایل مسالمت‌آمیز؛
- ۳- هنر دیپلماتیک در اداره امور داخلی دولت به طرق مسالمت‌آمیز خصوصاً با مذاکره و گفتگو.

دیوان بین‌المللی دادگستری^۳

براساس ماده ۷ منشور ملل متحد. یکی از ۶ رکن اصلی سازمان ملل متحد، دیوان بین‌المللی دادگستری شناخته شد. این دیوان رکن اصلی قضائی ملل متحد بوده و به حل و فصل اختلافات بین‌المللی بین دولت‌ها می‌پردازد.

راسیسم (نژاد پرستی)^۴

نژادپرستی یک نظریه ضد علمی و ارتجاعی است که میان نژادهای مختلف از لحاظ استعداد و قدرت فکری قائل به عدم تساوی است.

رژیونالیسم^۵

به مفهوم این است که دول واقع در یک منطقه جغرافیایی که دارای پیوندی مشترکی هستند می‌توانند از طریق سازمان‌های منطقه‌ای، همکاری‌های نظامی، سیاسی و اقتصادی داشته باشند.

رفراندوم (همه‌پرسی)^۶

عبارت است از ارجاع یک مسئله خاص سیاسی به رأی دهندگان کشور جهت تصمیم‌گیری مستقیم درباره آن.

1. Neutral State.
2. Diplomacy.
3. International Court of Justice.
4. Racim.
5. Regionalism.
6. Referendum.

رفورم (اصلاحات) ^۱

اقداماتی است برای تغییر و تعویض برخی جنبه‌های حیات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی یک کشور صورت می‌گیرد و بدون آن که بنیاد جامعه را دگرگون سازد.

ژئوپولیتیک ^۲

یکی از شاخه‌های مطالعات سیاسی آمیخته از دانش سیاست و جغرافیا. این شاخه اثرات عوارض طبیعی را در امور سیاست یک کشور مؤثر می‌داند. این دانش در طول جنگ جهانی دوم از سوی دولت آلمان نازی مورد سوء استفاده قرار گرفت.

سارک ^۳

اتحادیه جنوب آسیا برای همکاری منطقه‌ای. که به اختصار سارک خوانده می‌شود، سازمانی است مرکب از کشورهای بنگلادش، بوتان، پاکستان، سریلانکا، مالدیو، نپال و هندوستان. این اتحادیه در اجلاس ۱۹۸۵ در داکا تأسیس شد و هدف آن نیز افزایش همکاری‌های در منطقه جنوب آسیا است. دبیرخانه این اتحادیه نیز در نپال مستقر است.

ساف (سازمان آزادیبخش فلسطین) ^۴

این سازمان که اختصاراً ساف یا پی. ا. ال. خوانده می‌شود، در سال ۱۹۶۴ به عنوان یک سازمان چریکی پایه ریزی شد. عالی‌ترین ارگان تصمیم‌گیرنده این سازمان شورای ملی فلسطین است و یاسر عرفات ریاست این سازمان را بر عهده داشته است.

سازمان بین‌المللی آوارگان ^۵

این سازمان از ۲۰ اوت ۱۹۴۸ تا ۳۱ دسامبر ۱۹۵۱ مسئول مراقبت، بازگشت، تعیین هویت، طبقه‌بندی و اسکان آوارگان بود. اساسنامه این سازمان در ۱۹۴۶ به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسید. البته این سازمان در سال ۱۹۵۱ منحل و وظایف آن به کمیسرای عالی پناهندگان یا آوارگان ملل متحد واگذار گردید.

سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری (ایکائو) ^۶

این سازمان بر اساس کنوانسیون ۱۹۴۴ شیکاگو تشکیل شد و بیشتر به مسائل هواپیمایی کشوری بین‌المللی می‌پردازد. این سازمان از جمله سازمان‌های سازمان ملل متحد به شمار می‌آید.

1. Reforms.
2. Geopolitical.
3. South Asian Association of Regional Cooperation (SAARC).
4. Palatin Liberation Organizatin (PLO)
5. Internacional Refugee Organization.
6. Internacional Civil Aviation Organization (ICAO).

سازمان پیمان ائتلاف شمالی (ناتو)

این پیمان از سال ۱۹۴۹ بین برخی کشورهای اروپای غربی، ایالات متحده، کانادا، یونان و ترکیه منعقد گردید. هدف این پیمان حفظ تمامیت ارضی و استقلال سیاسی و سرزمینی کشورهای عضو بوده است. این پیمان براساس دفاع منطقه‌ای موظف به دفع تجاوزات احتمالی علیه هر یک از اعضا می‌باشد. در پی فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و محور پیمان ورشو، این پیمان مترصد گسترش به شرق و عضوگیری اعضای پیمان ورشو سابق است.

سازمان تجارت جهانی

این سازمان در پی تصمیم ۱۲۴ کشور عضو «گات» به وجود آمد و از روز اول ژانویه ۱۹۹۵ رسماً جانشین آن شد. از مهم‌ترین مسائل پیش روی این سازمان: استانداردهای کار، حفظ محیط زیست و وضعیت حقوق بشر می‌باشد. این سازمان در صدد گسترش فعالیت‌های اقتصادی - تجاری در بین اعضا می‌باشد.

سازمان خواربار و کشاورزی (فائو)

اساسنامه این سازمان در سال ۱۹۴۵ در کانادا مورد تصویب قرار گرفت. این سازمان به دنبال ارتقای سطح تغذیه و استاندارد زندگی و بهبود بخشیدن به امر تولید و توزیع محصولات کشاورزی و شرایط زندگی به‌ویژه در روستاها است.

سازمان کشورهای امریکایی

یک سازمان سیاسی منطقه‌ای متشکل از ایالات متحده و ۲۰ کشور دیگر امریکای لاتین است. این سازمان در جریان کنفرانس ۱۹۴۸ بوگو تا پایه ریزی شد.

سازمان کنفرانس اسلامی

این سازمان در سپتامبر سال ۱۹۶۹ در جریان کنفرانس سران اسلامی در رباط پایه ریزی شد. ۵۱ کشور اسلامی عضو این سازمان می‌باشند و مهم‌ترین انگیزه گردهمایی این سازمان پی‌گیری معضلات جهان اسلام می‌باشد. اجلاس اخیر این سازمان در تهران برگزار شد که با استقبال بی‌نظیر سران اسلامی روبه‌رو شد و ایران ریاست اسلامی این سازمان را بر عهده دارد.

سازمان وحدت آفریقا

این سازمان در سال ۱۹۶۳ تأسیس و مقر اداری آن در آدیس‌آبا است. مهم‌ترین هدف این سازمان تأمین وحدت بین ملل آفریقایی بوده است و در دوران جنگ سرد علیه آپارتاید می‌جنگید. اعضای این سازمان ۵۳

1. North Atlantic Treaty Organization(NATO).
2. World Trade Organization (WTO).
3. Food and Agriculture Organization(FAO).
4. Organization of American Stats(OAS).
5. Organization of Islamic Conference (OIC).
6. Organization of African Unity (OAU).

کشور آفریقایی می‌باشند.

سالت^۱

اصطلاحی برای گفتگوهای محدودکردن جنگ افزارهای استراتژیک بین امریکا و شوروی که در سال ۱۹۷۲ منجر به امضای قراردادی درباره محدودکردن سلاح‌های ضدموشکی و استراتژیک بین نیکسون و برژنف گردید.

این قرارداد. سانت - یک نام گرفت و مذاکرات مربوط به سالت - ۲ نیز در سال ۱۹۷۹ به امضای سید ولی پس از تجاوز ارتش شوروی به افغانستان این پیمان به تصویب سنای امریکا نرسید.
اما دو کشور از سال ۱۹۸۲ یک سلسله مذاکرات جدید موسوم به استارت ۲ مربوط به کاهش جنگ افزارها استراتژیک آغاز کردند.

سیاست حفظ وضع موجود^۲

مبین سیاست خارجی در خصوص وضع موجود در زمینه‌های ایدئولوژی، قدرت و روابط بین الملل است. البته این سیاست از لحاظ ماهیت محافظه کارانه و تدافعی است.

شناسایی دوزوره^۳

این نوع شناسایی کامل و قطعی است که بعد از شناسایی دو فاکتو صورت می‌گیرد.

شناسایی دوفاکتو^۴

شناسایی سیاسی کشوری است که عملاً مستقل و دارای حاکمیت است لیکن به عللی نمی‌تواند یا نمی‌خواهد به تعهدات بین المللی خود به عنوان یک کشور موجود و مستقل عمل کند.

شورای امنیت ملل متحد^۵

براساس ماده ۲۴ منشور ملل متحد. حفظ صلح و امنیت بین المللی بر عهده شورای امنیت ملل متحد است. این شورا متشکل از ۵ عضو دائمی و ۱۰ عضو غیر دائمی است و اعضای دائم با استفاده از حق وتو به احراز صلح و امنیت بین المللی می‌پردازند.

شورای همکاری خلیج فارس^۶

به تشکیلاتی گفته می‌شود که در سال ۱۹۸۱ در ابوظبی اعلام موجودیت کرد. این شورا متشکل از عربستان سعودی، کویت، امارات، قطر، بحرین، عمان و امارات است. مهم‌ترین هدف شورا حفظ منافع

1. Strategic Arms Limitation Talks (SALT).
2. Status Quo Policy.
3. De Jure Recognition.
4. De facto Recognition.
5. UN- Security Council.
6. GCC.

سیاسی، اقتصادی و نظامی اعضا است.

صندوق بین المللی پول^۱

صندوق بین المللی پول توسط کنفرانس مالی و پولی سازمان ملل متحد با شرکت ۴۴ کشور در ژوئیه ۱۹۴۴ در آمریکا تأسیس شد. هدف این صندوق گسترش تجارت بین المللی و بالابردن سطح اشتغال، تولید، تثبیت نرخ‌های مبادله و در صورت لزوم ارائه موجودی صندوق به کشورهای عضو است.

صهیونیسم^۲

یک جریان ناسیونالیستی افراطی متعلق به بورژوازی یهود که در اواخر قرن ۱۹ در اروپا به وجود آمد و بعدها به ایدئولوژی رسمی رژیم صهیونیستی (اسرائیل) مبدل شده است. مبانی و شالوده صهیونیسم مبتنی بر توسعه طلبی، نژادپرستی و تفرقه افکنی در میان ملل جهان استوار است.

فدرالیسم^۳

مرکب از پروسه‌ای مشتمل بر کشورهای که هر یک از آنها دارای ارکان خاص خود بوده و در عین حال آزادی کشورهای عضو در امور داخلی فقط می‌شود. کشورهای چون آمریکا، سوئیس، هندوستان و روسیه بر اساس فدراتیو اداره می‌شوند. قدرت به شکل مرکزی اداره می‌گردد ولی مقامات محلی نیز از اختیارات داخلی برخوردارند.

فلات قاره^۴

قسمتی از بستر دریا است که از ساحل شروع شده و با شیب ملایمی تا ناحیه‌ای که ژرفای دریا به سرعت افزایش می‌یابد، ادامه دارد. فلات قاره دنباله طبیعی قاره در دریاها و اقیانوس‌ها است. قلمرو آن خارج از آب‌های سرزمینی تا عمق ۲۰۰ متری و ماورای آن تا جایی که عمق دریا امکان بهره برداری از منابع طبیعی را بدهد.

قانون پرچم^۵

بر اساس این نظریه کشتی‌ها که در دریای آزاد حرکت می‌کنند، تابع قدرت هیچ دولت دیگری جز دولتی که پرچم آن را برافراشته‌اند (دولت صاحب پرچم) نیستند.

قطعنامه ۲۴۲ شورای امنیت ملل متحد (۱۹۴۷)^۶

این قطعنامه (مصوب سال ۱۹۴۷) بر مفاد ذیل تأکید دارد:

1. International Monetary Fund (IMF).
2. Zionism.
3. Federalism.
4. Contiental Shelf.
5. Flag State.
6. Resolution 242.

الف - عقب نشینی نیروهای اسرائیلی از سرزمین‌های اشغالی؛

ب - خاتمه حالت جنگی؛

ج - تضمین آزادی کشتیرانی در آب‌راه‌های بین‌المللی منطقه؛

د - تضمین مصونیت اراضی و استقلال سیاسی تمام کشورهای منطقه.

قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت ملل متحد^۱

این قطعنامه در سال ۱۹۸۷ با تصویب شورای امنیت ملل متحد به جنگ ۸ ساله عراق علیه ایران خاتمه داد. در این قطعنامه رعایت آتش‌بس، توقف عملیات نظامی و عقب‌نشینی کلیه نیروها به مرزهای شناخته شده شده بین‌المللی مطرح شده بود.

کشور حایل^۲

معمولاً به کشورهای ضعیف که اغلب به منظور جلوگیری از اصطحکاک بین دو کشور قوی اطلاق می‌گردند و تمامیت ارضی آنها توسط قدرت‌های بین‌المللی تضمین می‌گردد.

کمیسیون حقوق بشر^۳

این کمیسیون در سال ۱۹۴۶ متشکل از نمایندگان ۱۸ کشور عضو سازمان ملل متحد تأسیس شد. تعداد اعضای این کمیسیون تا سال ۱۹۶۶ به ۳۲ کشور رسید و وظایف آن نیز عبارتند از:

الف - تهیه و تنظیم منشور بین‌المللی حقوق بشر؛

ب - تهیه و تنظیم اعلامیه‌ها و مواه نامه‌های بین‌المللی در زمینه آزادی‌های فردی؛

ج - حمایت از اقلیت‌ها؛

د - رفع تبعیض به دلایل نژادی، مذهبی یا زبانی.

کمیسیون حقوق بین‌المللی^۴

این کمیسیون در سال ۱۹۴۷ (متشکل از ۳۴ عضو متخصص حقوق بین‌المللی که برای مدت ۵ سال از طرف مجمع عمومی انتخاب می‌شوند) تشکیل شد.

کنترل تبلیغات^۵

اقداماتی است که به طور یکجانبه یا چندجانبه از طریق امضای قراردادهای متعدد برای اجتناب از خطر بروز جنگ اتفاقی و تثبیت سطح نیروها انجام می‌گیرد. این اقدامات شامل محدود کردن آزمایشات اتمی یا غیر نظامی کردن برخی مناطق جغرافیایی نیز می‌شود. این پروسه از سال ۱۹۶۰ تقریباً جانشین خلع سلاح شده است.

1. Resolution 598.

2. Buffer State.

3. Human Rights Commission.

4. Interational Law Commission (ILC).

5. Propaganda Control.

کنسول^۱

مأمور یک دولت (دولت فرستنده) تردد دولت دیگر (دولت پذیرنده) است که وظیفه حفظ منافع اتباع دولت فرستنده را بر عهده دارد و به کارهای حقوقی آنها رسیدگی می‌کند. البته کنسول مأمور غیر سیاسی است و با دیپلماتیک که مأمور سیاسی است فرق دارد. حقوق ناظر بر روابط کنسولی، کنوانسیون سال ۱۹۶۱ و این در باب روابط کنسولی است.

کنفرانس امنیت و همکاری (سازمان امنیت و همکاری در اروپا)^۲

اتحادیه‌ای مرکب از ۵۳ کشور عضو که تشکیلات آن به دنبال صدور و امضا (اعلامیه هلسینکی) در سال ۱۹۷۵ پایه ریزی شد. این اتحادیه قبلاً عنوان «کنفرانس» و اکنون «سازمان» خوانده می‌شود. اهداف این سازمان در «منشور پاریس» که در تاریخ ۲۱ نوامبر ۱۹۹۰ و توسط اعضای آن به امضا رسید عبارتند از: متعهد و التزام به حل اختلافات از طرق مسالمت‌آمیز، بیعت و پایبندی به ارزش‌های دمکراتیک، حقوق انسانی و آزادی‌های اساسی اعضا تشکیلات مذکور عبارتند از:

آلبانی، ارمنستان، اتریش، آذربایجان، بنزیک، بوسنی، بریتانیا، بلغارستان، روسیه، روسیه سفید، کانادا، کرواسی، قبرس، چک، دانمارک، استونی، فنلاند، لیختن اشتاین، لیتوانی، لوکزامبورگ، مالت، ملداوی، موناکو، هلند، نروژ، لهستان، پرتغال، رومانی، سن مارینو، اسلواکی، اسکووانی، اسپانیا، سوئد، سوئیس، تاجیکستان، ترکیه، ترکستان، اوکراین، ایالات متحده امریکا، ازبکستان، واتیکان، یوگسلاوی (صربستان و مونته‌نگرو) و یونان.

در اجلاسیه بوداپست (۶ دسامبر ۱۹۹۴) نام این تشکیلات به سازمان امنیت و همکاری در اروپا تغییر یافت.

کنفرانس شمال - جنوب^۳

اجلاسی در تاریخ ۱۶ دسامبر ۱۹۷۵ با شرکت ۱۲ کشور در حال رشد به نمایندگی از ۱۰۰ کشور در حال توسعه، نمایندگان کشورهای صنعتی غرب، هفت کشور از ممالک تولیدکننده نفت در پاریس تشکیل شد تا سیستم اقتصادی سیاسی بین‌المللی را تغییر دهد، ولی هنوز تغییرات ملموسی صورت نگرفته است.

کنفرانس صلح خاورمیانه^۴

این کنفرانس بنا به ابتکار امریکا در اکتبر ۱۹۹۱ در شهر مادرید اسپانیا با حضور نمایندگان اعراب و فلسطینی از یک طرف و اسرائیل از طرف دیگر و نمایندگان امریکا و شوروی تشکیل شد. پس از برگزاری کنفرانس مذکور سلسله مذاکرات و قراردادهایی بین برخی کشورهای طرف مذاکره مستقیم با اسرائیل منعقد شده است.

1. Consul.

2. Conference on Security and Cooperation in Europe (CSCE) or Organization on Security and Cooperation in Europe (OSCE).

3. North - South Conference.

4. Middle East Conference.

کنوانسیون

به اسناد چندجانبه بین‌المللی گفته می‌شود که از نظر شکلی شبیه معاهده است. کنوانسیون معمولاً مسائلی از قبیل ارتباطات پستی، کنسولی و روابط دیپلماتیک را در بر می‌گیرد و مورد قبول تعداد زیادی از دولت‌هاست. کنوانسیون‌ها به اشکال دو جانبه، چندجانبه، خاص و عام تقسیم می‌شوند.

کنوانسیون اروپایی حقوق بشر^۲

پیمانی است که از سال ۱۹۵۳ به اجرا درآمده است و مقررات مربوط به حفظ و حمایت از حقوق بشر را تنظیم می‌کند. این پیمان تحت نظارت شورای اروپا به وجود آمد و کشورهای عضو اتحادیه اروپا آن را پذیرفته‌اند.

گات (موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت)^۳

پیمان بین‌المللی که هدفش ارتقای سطوح تجارت در میان اعضا بود، حصول به این هدف از طریق کاهش تعرفه‌های گمرکی و حذف سایر موانع مشابه صورت می‌گیرد. گات برای اولین بار در سال ۱۹۴۷ تشکیل شد.

گروه ۷^۴

این اصطلاح مشتمل بر ۷ کشور صنعتی غرب یعنی آمریکا، آلمان، ایتالیا، بریتانیا، فرانسه، کانادا و ژاپن است پس از فروپاشی اتحاد شوروی، روسیه نیز در برخی نشست‌های ادواری این گروه شرکت کرده است.

گروه ۱۵^۵

این اصطلاح به گروهی از کشورها اطلاق می‌شود که برای پشتیبانی از کشورهای غیر متعهد تشکیل شد. اعضای این گروه شامل آرژانتین، الجزایر، اندونزی، برزیل، پرو، جامائیکا، زیمبابوه، سنگال، مالزی، مصر، مکزیک، نیجریه، ونزوئلا، هند و یوگسلاوی بوده است.

گروه ۷۷^۶

این گروه در کنفرانس تجارت و توسعه ملل متحد (۱۹۶۴) موسوم به آنکتاد به وجود آمد تا به حمایت از منافع کشورهای در حال رشد بپردازد. اعضای این گروه به بیش از ۷۷ کشور می‌رسد. ولی اصطلاحاً گروه ۷۷ خوانده می‌شود.

1. Convention.
2. European Convention of Human Rights.
3. General Agreement on Tariffs and Trade (GATT).
4. G- 7.
5. G- 15.
6. G- 77.

گلاسنوست

واژه روسی که به مفهوم فضای باز سیاسی پس از روی کار آمدن گورباچف در سال ۱۹۸۵ جهت اجرای اصلاحات سیاسی اطلاق می‌شد.

مسئولیت بین المللی

عبارت است از تکلیفی که به موجب صندوق بین الملل به یک دولت تحمیل می‌گردد تا خساراتی که در اثر نقض قواعد حقوق بین الملل ناشی از عمل یا خودداری او در انجام تکلیف به دولت دیگری وارد شود جبران نماید.

مصونیت سیاسی

به این معنا که دارنده آن از تعقیب قانون و مأموران دولتی در امان است. در حقوق بین المللی، دیپلمات‌ها و اماکن آنها از تعقیب و تعرض مأموران دولتی کشور پذیرفته مصون هستند. مصونیت دیپلماتیک بر دو نوع است:

الف- مصونیت در مقابل تعرض^۴

ب- مصونیت قضائی^۵

منطقه آزاد تجاری ماوراء آتلانتیک (تاфта)

به دنبال فعالیت‌های گسترده‌ای که برای ایجاد اتحاد اقتصادی بین اروپا و آمریکا به عمل آمد، در روز ۳۰ دسامبر ۱۹۹۵ با امضای پیمان توسط رئیس جمهوری آمریکا، رئیس شورای اتحادیه اروپا و رئیس کمیسیون اروپا در کاخ نخست وزیری اسپانیا، مقرر گردید که منطقه آزاد تجاری ماوراء آتلانتیک به وجود آید.

موازنه وحشت

موازنه‌ای بین دو یا چند کشور دارنده تسلیحاتی که هیچ یک از طرفین نتوانند اولین حمله اتمی را بدون تحمل حمله اتمی متقابل انجام دهند.

موافقت نامه تجارت آزاد امریکای شمالی (نفتا)^۶

قرارداد تشکیل این پیمان در سال ۱۹۹۲ بین آمریکا، کانادا و مکزیک منعقد شد. هدف اصلی این موافقت نامه گسترش مبادلات تجاری میان کشورهای عضو، حذف محدودیت‌های تجاری و کاهش تعرفه‌ها و ایجاد سرمایه‌گذاری است.

1. Glasnost.

2. International Responsibility.

3. Diplomatic Immunity.

4. Inviolability Immunity.

5. Judicial Immunity.

6. Trans - Atlantic Free Trade Area (TAFTA).

7. Balance of Terror.

8. North American Free Trade Agreement (NAFTA).

موافقت نامه صلح بوسنی

این موافقت نامه در تاریخ ۱۴ دسامبر ۱۹۹۵ به خونین ترین جنگ در اروپا پس از جنگ سرد در بوسنی خاتمه داد. این موافقت نامه با میانجی امریکا و طرف های متخاصم و نیز با حضور نمایندگانی از آلمان، فرانسه، بریتانیا، اسپانیا در پاریس به مضا رسید.

نظم نوین جهانی^۲

اصطلاحی است که از اواسط سال ۱۹۸۹ و در پی درگرگونی های بلوک شرق وارد فرهنگ جهانی شده است. نظم نوین جهانی متمایز کننده روابط بین المللی در سده پس از جنگ سرد بوده و فصل مشترکی بین نظم قدیم و نظم جدید است. این طرح بین المللی از سوی جرج بوش رئیس جمهوری وقت امریکا همزمان با حذف دیوار برلین، خاتمه جنگ سرد و فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی مطرح شد.

نیروهای حافظ صلح ملل متحد^۳

نیروهایی که برای پاسداری صلح توسط سازمان ملل متحد در نقاط بحرانی جهان مستقر می شوند. سابقاً این نیروها در جنگ سال ۱۹۵۶ سوئز، سال ۱۹۷۳ اعراب و اسرائیل، قبرس، سال ۱۹۷۵، هندو پاکستان، فلسطین اشغالی، ایران و عراق، کویت و بوسنی مستقر شده اند.

وتو^۴

به معنای حق رد کردن است و امروزه این اختیار را ۵ عضو دائم شورای امنیت ملل متحد دارا بوده که بنا به پیشنهاد امریکا و شوروی در کنفرانس یالتا این حق به ۵ عضو دائمی شورای امنیت سازمان ملل متحد داده شد.

هژمونی^۵

به معنای برتری طلبی است و به مفهوم گسترش نفوذ یا کنترل شدید یک دستگاه رهبری یا دولتی بر دولت دیگر یا یک منطقه به کار می رود. قدرت هایی چون فرانسه، بریتانیا، امریکا و شوروی (سابق) از این سیاست هژمونیک برخوردار بوده اند.

همزیستی مسالمت آمیز^۶

این اصل برای اولین بار توسط خروشچف رئیس جمهوری وقت شوروی در سال ۱۹۶۰ در مقابل افزایش تهدیدات هسته ای و اشنگتن، مسکو مطرح شد. در پی بحران موشکی کوبا خط ارتباطی مستقیم بین دو کشور برقرار و از آن پس بحث همزیستی مسالمت آمیز و سپس تنش زدایی در روابط شرق و غرب مطرح

1. Bosnian Peace Agreement.
2. New World Order.
3. UN Peace Keeping Forces.
4. Veto.
5. Hegemony.
6. Peaceful Coexistence.

گردید.

یورو^۱

واحد پول مشترک اروپای متحد است که تصمیم آن در دسامبر ۱۹۹۵ به تصویب کشورهای عضو اتحادیه اروپا رسید. قرار شده بود که این واحد پولی از سال ۱۹۹۹ به جریان درآید.

یونسکو^۲

به سازمان تربیتی، علمی و فرهنگ ملل متحد گفته می‌شود که در تاریخ ۴ نوامبر ۱۹۴۶ به وجود آمد. هدف این سازمان کمک به صلح و منیت بین‌المللی از طریق توسعه همکاری‌های علمی و فرهنگی به منظور احترام رعایت موازین حقوق بین‌المللی و آزادی‌های اساسی و موازین بشری است.

فهرست منابع و مآخذ

۱- علی بابایی، غلامرضا، فرهنگ روابط بین‌الملل، تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه، ۱۳۷۵، چاپ اول.

2- Jack C. Plano and Roy Olton, **The International Relations Dictionary**, U.S.A. California University Press, 1988.

1. Uro.

2. UNESCO.